

Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Sorunları

Kasım KIROĞLU¹, Alper KESTEN², Cevat ELMA³

Özet: Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda yaşadıkları sorunları belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlar; insan ilişkileri, ekonomik sorunlar, barınma, ev özlemi, yemek, giyim ve gelenek-görenek başlıkları altında incelenmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 öğretim yılında Türkiye’deki bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören 7 farklı ülkeden (Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Moğolistan, Yunanistan, Özbekistan ve Gürcistan) 15 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi, veri toplama aracı olarak ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlarına ilişkin görüşlerinin analizinde nitel veri analiz tekniklerinden betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Çalışma sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerin kendi kültürleriyle Türk kültürünün benzerlik göstermesi nedeniyle Türkiye’de önyargı ya da dışlanma ile karşılaşmadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, yabancı uyruklu öğrencilerin ekonomik kaynaklarının sadece aileleri olduğu ve aileleri tarafından gönderilen paranın yetersiz kaldığı görülmüştür. Yabancı uyruklu öğrencilerin tamamına yakınının ise ev özlemi çektikleri ve ailelerini, arkadaşlarını ve memleketlerini özledikleri belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Yabancı uyruklu öğrenci, sosyo-kültürel sorunlar, ekonomik sorunlar

Abstract: *Socio-Cultural and Economical Problems of Undergraduate International Students in Turkey.* The aim of this study is to determine the socio-cultural and economical problems of international students in an education faculty of a university in Turkey. To this end, socio-cultural and economic problems were analyzed under such headings; human relations, economic problems, housing, homesickness, food, clothing, and custom. The study sample included 15 international students from an education faculty. Purposive sampling technique was used in the study. Descriptive analysis was used in the analysis of the opinions of international students. In this study, it was determined that participants did not face any prejudice or exclusion in Turkey because Turkish culture shows similarities with their own cultures. In addition, it was determined that international students were just supported by their families and the amount of money sent by their parents was not sufficient. It was also determined that nearly all of the international students had experienced homesickness and they missed their families and friends.

Key words: International student, socio-cultural problems, economic problems

Giriş

Küreselleşen dünyada diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da hızlı değişimler gözlenmektedir. Bu değişimin bir sonucu olarak her alanda ortaya çıkan ortak pazar anlayışı eğitim alanında da kendisini göstermektedir. Bu eğitim pazarının önemli bir ayağını yabancı uyruklu öğrenci dolaşımı oluşturmaktadır. Örneğin Japon bir öğrenci ABD’de, Moğol bir öğrenci ise Türkiye’de eğitim alabilmektedir. Bu öğrenci dolaşımının boyutları öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, bu durum bazı ülkeler için ekonomik bir sektör haline bile dönüşmüştür. ABD Ticaret Bakanlığı’nın 2000 yılı verilerine göre yüksek öğrenim seviyesindeki yabancı uyruklu öğrencilerin ABD ekonomisine katkısı, hizmet sektöründe beşinci sıraya kadar yükselmiştir (Stephenson, 2004). OECD’nin 2008 yılında yayımladığı rapora göre ise, dünya genelinde 1975 yılında 600.000 civarında olan yabancı uyruklu öğrenci sayısı 2006 yılında yaklaşık beş kat artarak 3 milyona ulaşmıştır. Bu süreç Türkiye’de ise 1981 yılında kendi imkânlarıyla Türkiye’de yükseköğrenim görmek isteyenler için düzenlenen Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı’yla (YÖS) başlamıştır. 1989 yılında Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte bağımsızlığını ilan eden Türk Cumhuriyetleri’ndeki öğrencilerin Türkiye’de eğitim görmesi amacıyla 1992 tarihinde Türk Cumhuriyetleri ile işbirliği yapılarak Türk ve Akraha Toplulukları Sınavı (TCS) yapılmaya başlanmıştır. Bu anlamda Türkiye’nin başlattığı "Büyük Öğrenci Projesi", Türk Dünyasına yönelik yeni politikalar ve bu politikalar çerçevesinde eğitim sektörünün yerini güçlendirme açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir (Kavak ve Baskan, 2001). Her yıl ÖSYM tarafından Türkiye’de yüksek öğrenim görecektir yabancı uyruklu öğrencileri seçmek için Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Tataristan’da TCS yapılmaktadır. Ayrıca İslam Kalkınma Bankası, Türk Diyanet Vakfı ve benzeri kuruluşlar aracılığıyla da yabancı uyruklu

¹ Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, november@omu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, akestens@omu.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, cevat.elma@omu.edu.tr

öğrenciler Türkiye'ye gelmektedir. Günümüzde öğrenim görmek amacıyla Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrenci sayısı 6030'a ulaşmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010).

Yabancı uyruklu öğrencilerin gerek dünya gerek Türkiye ölçeğindeki bu hareketliliği doğal olarak dil ve eğitime ilişkin sorunların yanı sıra pek çok sosyo-kültürel ve ekonomik sorunu da beraberinde getirmiştir. Yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar bu öğrencilerin yalnızlık, uyumsuzluk, çekingenlik, kültürel şok ve psikolojik sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur (Biggs, 1999; Furnham, 1997; Lewins, 1990; Tomich ve ark., 2000). Yang (2006) İngiltere'de okuyan 12 Çinli öğrenciyle yaptığı nitel çalışmada yabancı öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorunun sosyo-kültürel uyum olduğunu belirlemiştir. Mori (2000) ve Sandhu (1995) ise çalışmalarında kültürel farklılıkların ve evden uzakta olmanın yabancı uyruklu öğrenciler için önemli stres kaynakları olduğunu saptamışlardır. Berry (1997) bu durumu yabancı uyruklu öğrencilerin sıklıkla yaşadığı bir *kültürlenme stresi* olarak tanımlamaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin üstesinden gelmesi gereken diğer sorunlar arasında barınma, yemek, sağlık, iklim, ulaşım ve ev özlemi gibi konular yer almaktadır (Arubayi, 1980; Güçlü, 1996; Sandhu ve Asrabadi, 1994). Ayrıca alanyazında yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları ön yargıların öğrencilerin psikolojik durumunu ve kültürel uyumunu zorlaştırdığını gösteren pek çok araştırma bulunmaktadır (Hayes ve Lin, 1994; Manyika, 2001; Mori, 2000; Nebedum-Ezeh, 1997; Sandhu, 1995; Yoon ve Portman, 2004; Winkelman, 1994). Sosyo-kültürel sorunların yanı sıra ekonomik durumun da yabancı uyruklu öğrencilerin önemli sorunlarından biri olduğu görülmüştür. Deressa ve Beavers'ın (1988) yaptıkları çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorunun maddi nitelikte olduğu belirlenmiştir.

Alanyazına bakıldığında Türkiye'ye öğrenim görmek amacıyla gelen yabancı uyruklu öğrencilerin dile ve eğitime ilişkin sorunları ile ilgili sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir (Açıkalın ve ark., 1996; Adıgüzel, 1994; Dağaşan, 1994; Tutar, 2002). Bu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları hakkında da az sayıda araştırma yapıldığına rastlanmıştır. Annaberdiyev (2006) yaptığı çalışmada öğrencilerin psikolojik yardım arama tutumlarını, ihtiyaçlarını ve uyumlarını çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmıştır. Soyutürk (2000) yaptığı çalışmada, Balkan ülkelerinden eğitim-öğretim için gelen öğrencilerin sosyal yapıya uyumlarını incelerken, Garabayev (2000) Türkiye'de yüksek öğrenim gören Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin uyum sorunlarını ve Türkiye ve Türklere ilişkin kalıp yargılarını incelemiştir. Otrar ve arkadaşları (2002) ise Türk ve akraba topluluk öğrencilerinin stres kaynakları, başa çıkma tarzları ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Ercan (2001) yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yaptığı araştırmasında; öğrencilerin sırası ile benlik, aile, gelecek, sağlık ve arkadaşlık ile ilgili konularda sorunlar yaşadığını ortaya koymuştur. Karaoğlu (2007) ise kültürel farklılıklar arttıkça uyma davranışının olumsuz etkilendiğini, kültürel benzerlikler arttıkça öğrencilerin içinde yaşadığı kültürü benimseme düzeylerinin arttığını belirlemiştir.

Türkiye'ye eğitim görmek amacıyla gelen yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları temel sorunların dil ve akademik olacağının varsayıldığı ve çalışmaların genellikle bu alanda yoğunlaştığı görülmektedir. Oysa yukarıda dile getirilen araştırma sonuçları da göstermektedir ki, yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları da yadsınamayacak derecede önemlidir. Bu anlamda bu çalışmanın yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlarına dikkat çekmek bağlamında alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda yaşadıkları sorunları belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlar aşağıdaki başlıklar halinde incelenmiştir:

- İnsan ilişkileri
- Ekonomik sorunlar
- Barınma
- Ev özlemi
- Yemek
- Giyim
- Gelenek-görenek

Araştırma Deseni ve Çalışma Grubu

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK SORUNLARI

Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zemini oluşturduğundan (Yıldırım ve Şimşek, 2006), bu çalışmada araştırma deseni olarak olgubilim deseni kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 öğretim yılında Türkiye’deki bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören 85 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada amaçsal örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde temel amaç görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Büyüköztürk ve ark., 2008; Gray, 2004; Patton, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlarının ortaya konulabilmesi için her bölümden en az 1 öğrenci olmasına, kız ve erkek öğrenci sayılarının dengeli olmasına ve mümkün olduğunca farklı ülkelerden öğrenci seçilmesine dikkat edilerek, toplam 15 öğrenci ile görüşülmüştür. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere ve geldikleri ülkelere göre dağılımı aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümlere ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı*

Bölüm	Öğrenci Sayısı	Ülke
Bilgisayar Öğretimi ve Teknolojileri Eğitimi	1	Azerbaycan
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi	2	Türkmenistan, Kazakistan
Eğitim Bilimleri	2	Moğolistan, Yunanistan
Ortaöğretim Fen Alanları Öğretmenliği	1	Azerbaycan
Özel Eğitim	1	Gürcistan
Türkçe Öğretmenliği	1	Gürcistan
Yabancı Diller	3	Yunanistan, Azerbaycan, Özbekistan
İlköğretim	4	Moğolistan, Kazakistan, Gürcistan, Azerbaycan

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplamak amacıyla Yıldırım ve Şimşek’in (2006) dile getirdiği gibi konuya ilişkin gerçekçi ve derinlemesine bilgi elde edilmesini kolaylaştırdığı ve inceleme esnekliği sağladığı için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler araştırmacıların ofisinde ve araştırmacıların en az ikisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın özelliği nedeniyle öğrencilerin Türkçeyi anlamada ve konuşmada sıkıntı çekebilecekleri düşünülerek sorular olabildiğince basit ve sade bir Türkçeyle sorulmaya çalışılmış ve yüzeysel yanıt vermelerinin önüne geçmek için öğrencilere yeterince zaman tanınmıştır. Görüşmeler ortalama 25-30 dakika sürmüş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilerek çözümleri yapılmıştır. Çalışmaya katılan 15 yabancı uyruklu öğrenci Ö1, Ö2, ... Ö15 olarak kodlanmıştır.

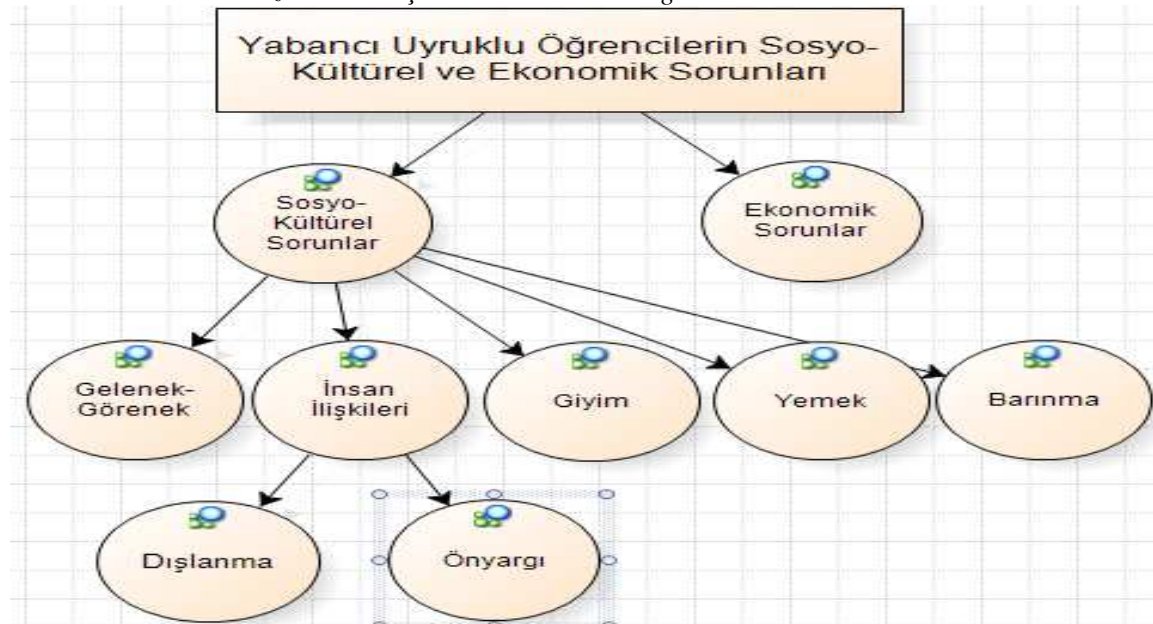
Verilerin Analizi

Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlarına ilişkin görüşlerinin analizinde nitel veri analiz tekniklerinden betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Betimsel analiz yapabilmek için öncelikle görüşmelerin ses kayıt çözümü yapılmış ardından verilerin kodlanması aşamasına geçilmiştir. Elde edilen veriler incelenerek anlamlı bölümlere ayrılmış ve taslak temalar ve kategoriler altında düzenlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Daha sonra temalar ve kategoriler arası ilişkiler belirlenerek araştırma amaçları doğrultusunda düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Bu yaklaşımın en belirgin özelliği olan “doğrudan alıntılara” çalışma içerisinde sıkça yer verilmiştir. Nitel verilerin analizinde QSR NVivo 7.0 programı kullanılmıştır. Betimsel analize göre oluşturulan kod ve kategori yoğunluğunun dağılımı ile tema ve kategori modeli aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Betimsel Analize Göre Oluşturulan Kod ve Kategori Yoğunluklarının Dağılımı

Kod ve Kategori Adı (Tree Nodes Name)	Kaynak (Source)	Yoğunluk (References)	Oluşturulma Tarihi (Created)	Düzenleme Tarihi (Modified)
Ekonomik Sorunlar	15	24	18.06.2009 15:29	15.09.2009 14:31
İnsan İlişkileri	15	23	18.06.2009 14:53	15.09.2009 14:18
Dışlanma	14	20	18.06.2009 14:54	15.09.2009 14:08
Önyargı	15	23	18.06.2009 14:54	15.09.2009 14:09
Sosyo-Kültürel Sorunlar	1	1	18.06.2009 15:14	14.07.2009 13:07
Barınmaya İlişkin Sorunlar	15	16	18.06.2009 15:16	15.09.2009 14:12
Ev Özlemi	14	36	18.06.2009 15:27	20.11.2009 23:30
Gelenek-Göreneklere İlişk	15	20	18.06.2009 15:25	15.09.2009 14:29
Giyime İlişkin Sorunlar	14	16	18.06.2009 15:25	15.09.2009 14:29
Yemeklere İlişkin Sorunlar	15	22	18.06.2009 15:17	15.09.2009 14:19
Türkiye'yi Seçme Nedeni	15	16	18.06.2009 14:39	15.09.2009 14:03

Tablo 3. Betimsel Analize Göre Oluşturulan Tema ve Kategori Modeli

Bulgular

Son yıllarda Türkiye diğer sektörlerde olduğu gibi eğitim sektöründe de özellikle Türk Cumhuriyetleri ve akraba toplulukları ile komşu ülkelerden gelen öğrenciler için bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Bu ülkelerden gelen öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme nedenleri arasında kültürel ve coğrafi açıdan yakınlık, eğitimdeki kalite ve yaşamaya değer bir ülke gibi etkenler sayılabilir. Bu çalışmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin görüşleri incelendiğinde buna benzer nedenlerle Türkiye'yi tercih ettikleri görülmüştür. Örneğin çalışmaya katılan katılımcılardan üçü; "Kendimi Türklere karşı yakın hissediyordum, televizyonda, filmlerde görüyordum. Azerbaycan'la Türkiye'nin yakın olması da var tabi. Arkadaşlar vardı burada üniversitede onlar da eğitim iyi diye anlatıyorlardı (Ö2)", "Türkiye'deki eğitimi daha kaliteli buluyorum. Burası kendi ülkem sayılır. O yüzden buraya geldim (Ö7)", "Biz buradan mezun olup ülkemize döndüğümüzde iş bulmamız daha kolay olabilir. Eğitim açısından Türkiye daha kaliteli, diploması daha değerli. Başka ülkeye gitme şansım vardı ama ben Türkiye'yi seçtim (Ö8)" gibi ifadelerle tercih nedenlerini açıkça ortaya koymuşlardır. Ancak bir öğrenci yabancı bir ülkeye kendi isteğiyle gitse bile, yıllarca yaşadığı ortamı değiştirmesi nedeniyle dilsel, eğitsel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarda bazı sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Bu çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda yaşadıkları sorunlar; insan ilişkileri, ekonomik sorunlar, barınma, ev özlemi, yemek, giyim ve gelenek-görenek olmak üzere yedi başlık altında incelenmiştir.

İnsan İlişkileri

Yabancı uyruklu öğrencilerin insan ilişkileri konusunda yaşadıkları sorunlar arkadaşlık ilişkileri, dışlanma ve önyargı olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

Arkadaşlık ilişkileri: Yabancı uyruklu öğrencilerin görüşleri irdelendiğinde, tamamına yakınının öncelikle kendi ülkelerinden gelen öğrencilerle, ikincil olarak da genellikle Türklerle arkadaşlık yapmayı tercih ettikleri görülmüştür. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Almanya'dan geldim ama uyruğum Yunanistan. En yakın arkadaşlarım da Almanya'dan ve Yunanistan'dan (Ö1).

Kendi ülkemden de var, buradan da var (Ö3).

Bizim Azerbaycan'dan arkadaşlar burada olmasaydı, ben burada kalamazdım (Ö5).

En sevdiğim arkadaşlarım kendi ülkemden olan Moğol arkadaşlarım (Ö8).

Gürcistan'dan da arkadaşlarım var, buradan da (Ö10).

Bununla birlikte, arkadaş seçerken ülke tercihi yapmadığını, herkesle arkadaşlık kurabildiğini söyleyen katılımcılar ise görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

İnsanları eşit gördüğüm için arkadaşlık kurarken ülke tercihim olmadı (Ö9).

Bir ayırım yapmıyorum ama odamdaki arkadaşlarım Türkiye'den, onlarlayım. Tabi bir de Özbekistan'dan çok yakın bir arkadaşım var, Azerbaycan'dan var Rusya'dan var, birçok ülkeden var (Ö13).

Dışlanma: Yabancı uyruklu öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun arkadaşlarının kendilerine yardımcı olmaları ve sosyal becerilerinin yeterli olması nedeniyle dışlanma duygusuna kapılmadıkları görülmüştür. Bu konuda iki öğrenci görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Kesinlikle dışlanmadım. Dışlanmak bence biraz da kişiden kaynaklanır. Doğru şekilde kendini ifade edemiyorsa o zaman dışlanır ama kendini rahat ifade edebilen birisinin dışlanacağını zannetmiyorum (Ö7).

Buraya geldiğimden bu yana dışlandığımı düşünmedim, arkadaşlarım yardımcı oluyor hep. Gelmeden önce beni içlerine almazlar diye düşünüyordum, hiç Türkçe bilmediğim için, ama öyle olmadı hiç (Ö15).

Dışlandıklarını hisseden yabancı uyruklu öğrenciler bunu dalga geçilme, ötekileştirilme ve Türk öğrencilerin kendi aralarındaki gruplaşmaları gibi nedenlere bağlamaktadırlar. Öğrenciler dışlandıklarını şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Düşündüm şimdiye kadar, dışlandım ama öğrenciler arasında, hocalarda öyle bir şey yok. Öğrenciler arasında oldu. Bence şöyle bir şey var, ben daha önce Almanya'da da okudum ama orda yoktu böyle şeyler. Ben kimseyle dalga geçmiyorum yardım etmek istiyorum. Onlar kendilerini geri çekiyorlar. Ben de yaklaşmıyorum artık zorla birisiyle bir şeyler konuşmak zorunda değilim. Beni istemiyorsa ben de konuşmam diyorum (Ö1).

İlk senemde çok soğuktum sınıfa. Benden başka yabancı yoktu, o yüzden oluyordu. Arkadaşlarım iyilerdi konuşuyorlardı, yanlarına çağırıyorlardı, ama ilk sene olduğu için her halde kendimi bir acayip hissediyordum, yabancı olduğumu hissediyordum. Konuşmada olsun, sokakta yürürken olsun, hep hissediyordum. "Başka bir ülkedeyim" diyordum sürekli ama alıştım zamanla (Ö2).

Şimdi Türkiye'de bazı öğrenciler düşmanlık yaparak bizi dışarı koyuyorlar [dışlıyorlar], Azerbaycanca konuşarak dalga geçiyorlar ve Azerbaycan dilini eleştiriyor (Ö5).

Türkler bizimle fazla konuşmuyorlar, istemiyorlar. Pek fazla konuşamıyoruz onlarla, "nasılsın, merhaba, dersler nasıl" diye konuşuyoruz. Onlar birbirlerini tutuyorlar. Onlar kendi aralarında konuşuyorlar. Biz bir şey dediğimizde "tamam tamam" diyorlar, gidiyorlar. Zaten onların grupları oluyor, ben de tek takılıyorum ya da kendi arkadaşlarımla... Bazen bana da çok komik şeyler soruyorlar. "Sizin orada ağaçlar böyle mi, evler nasıl?", "Yurt dışına nasıl çıktın diyorlar?", "Sizin orada da meyve, sebze var mı?" diyorlar. Ne cevap vereceğimi bilmiyorum. Bazen dalga geçiyorlar zannediyorum (Ö6).

Önyargı: Önyargı kavramının bazen karşılıklı olabileceği gerçeğinden hareketle, bu başlık altında, Türklerin yabancı uyruklu öğrencilere ve yabancı uyruklu öğrencilerin Türklere karşı önyargılarının olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Yabancı uyruklu öğrenciler Türklerin genel olarak kendilerine

önyargılı davranmadıklarını belirtmektedirler. Türklerin kendilerine önyargılı davrandığını söyleyen az sayıdaki yabancı uyruklu öğrencinin görüşleri ise şu şekildedir:

Bizim sınıfta yedi kişiyiz Almanya'dan gelen ama hepsi [Türkler] böyle bir ön yargılı, hiç kimse bize sıcak bir şekilde yaklaşmadı. Bunu anlamıyorum ben... Bilmiyorum belki de kıskanıyorlar. Bazen de "biz o kadar çalışıyoruz burayı kazanmak için ama siz çalışmadan geliyorsunuz" diyorlar. Aslında biz de sınava girdik ama anlamıyorlar. Belki de "Almanya'da okumak zor olduğu için buraya geliyorlar" diye de düşünebilirler. "Bizim önümüzü kapatıyorlar" diye de düşünebilirler (Ö1). İlk geldiğimde çok oluyordu. Japonya'dan mı geldin, Çin'den mi geldin diyorlardı, Çince konuş da duyalım diyorlardı (Ö6).

Yabancı uyruklu öğrencilerin tamamına yakını kendilerinin Türklere karşı herhangi bir önyargılarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda önyargıları olduğunu dile getiren iki yabancı uyruklu öğrenciden biri önyargısının zamanla ortaya çıktığını ve bunun bütün Türklere genellenemeyeceğini, diğeri ise ülkesinde aldığı eğitimin kendisinde böyle bir önyargı oluşturduğunu ifade etmektedir:

İlk başta yoktu, sonra biraz oldu. Ön yargı derken görüldüğü gibi değilmiş diye düşündüm. İlk başta çok sıcakkanlılardı, işte böyle yardım severlerdi, yardım etmeye çalışıyorlardı İstanbul'dayken. Sonra bir bakıyorsun aslında seni kullanmaya çalışıyor, konuşmuyor, ikiyüzlü dersem daha doğru olur, böyle olduğunu gördüm, bu beni üzdü ama asla genelleme yapmıyorum, bütün Türkler böyle demiyorum. Sonuçta her yerin kötüsü var(Ö1).

Gelmeden önce mesela açıkça söyleyeyim, Türkleri pek sevmiyordum. Osmanlı zamanında savaşlardan dolayı. Bizde tarih kitaplarında öyleydi, kötüydü... Sonradan arkadaşlarım oldu. Öyle bir iki ay sürdü, şu anda yok (Ö10).

Ekonomik Sorunlar

Yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunluğu ekonomik anlamda sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sorun yaşamadıklarını belirten diğer katılımcılar ise yaşam kalitesinden ödün vererek sınırlı bir bütçeyle yetinmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler valilik ve belediyelerin yemek yardımı ve ulaşım araçlarında yaptığı indirimlerin ise kısmen de olsa kendilerini ekonomik anlamda rahatlattığını belirtmişlerdir:

Ailem gönderiyor. Biraz pahalı geliyor bana bu şehir. Özellikle yol ve yurtlarda sorun oluyor. Ben ek kontenjanla geldiğim için yer bulamadım devlet yurdunda. Özele gitmek zorunda kaldım. Özel yurtlar da pahalı. İşte yettirmeye çalışıyorum. Ben 350 lira sırf yurda veriyorum. Yemek içmek var, yol param var, ek masraflarda çıkıyor ister istemez. Biraz zor geçiniyorum (Ö1).

Burada hep evden alıyorum, ailem gönderiyor (Ö6).

Burs alamıyoruz, bu sıkıntı yaratıyor tabi. Ama valilik yardımda bulunuyor. Yemek bursu vermeleri ve şehir içi ulaşım kartında kolaylık sağlamaları iyi benim için (Ö7).

Bir öğrenci için bu şehir çok pahalı. Bizim orası daha ucuz (Ö11).

Yabancı uyruklu öğrencilerin tamamının ailelerinin desteğiyle geçimlerini sağladıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin ailelerinden gelen parayla geçinmekte sorun yaşadıkları belirlenmiş, bu sorunun nedenini de ellerine geçen paranın, kendi ülkelerindeki alım gücüyle Türkiye'deki alım gücü arasında fark olmasına bağladıkları görülmüştür. Öğrenciler bu durumu şu şekilde dile getirmişlerdir:

Benim annem doktor, babam müzisyen. Sadece annem çalışıyor, babam ise iş buldukça çalışabiliyor. Annem 150 dolar kazanıyor. Oradan 75 gönderse bunun ev kirası var, her şeyi var, şu bu var. 75 dolar gönderiyorlar bana yetmiyor. Oradan gönderdiklerinde diyorlar ki "çok gönderdik" ama burada bana yetmiyor (Ö5).

Buraya gelince bizim oranın ekonomisine alışınca buraya gelince birazcık sıkıntı oluyor. Mesela orda bir aile buranın 100 lirasıyla geçinebilir. Biz mesela burada 100 lirayla geçinemiyoruz. Onun sıkıntısı var. Mesela yol parası. Otobüs çok pahalı geliyor. Para yönünden çok sıkıntı oluyor (Ö9).

Bazen ekonomik sıkıntı oluyor. Biz yabancı olduğumuz için burada hiçbir yerden burs alamıyoruz, vermiyorlar. Sadece ailem para gönderiyor (Ö10).

Barınma

Araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin hiçbirinin barınmayla ilgili sorun yaşamadıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu evde arkadaşlarıyla kaldıklarını belirtirken geri kalan öğrenciler devlet yurtlarında ve pansiyonlarda kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler Türkiye'ye ilk geldiklerinde akrabaları ya da arkadaşları sayesinde bir eve veya yurda yerleştiklerini belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Benim bir akrabam var, onun arkadaşı varmış, oraya gittim o ilgileni. Yurt bulduk, orda kaldım (Ö1).

Arkadaşlarımla kaldım. Şimdi bir Azeri var, bir de onun sınıf arkadaşı var. Beraber kalıyoruz (Ö2).

Bizim kolejden direkt yönlendirdiler. Ben [X] pansiyonda kaldım birinci senede. Direkt kolejden dediler ki şuraya git, insanlar karşılayacaklar seni (Ö5).

İlk geldiğimde burada eskiden okuyan bir arkadaşımız vardı, o dördüncü sınıftaydı ben geldiğimde. Onunla beraber kaldım (Ö11).

Ev Özlemi

Yabancı uyruklu öğrencilerin tamamına yakını ev özlemi çektiklerini ifade etmişlerdir. Ev özlemi noktasında öğrenciler sırasıyla ailelerini, arkadaşlarını ve memleketlerini özlediklerini belirtmişlerdir. Türkiye'ye kendi istekleriyle gelmiş olmaları ve eğitimlerini tamamlama konusunda kendilerini zorunlu hissetmeleri gibi nedenler yabancı uyruklu öğrencilerin bu özlemlerini bastırmalarına yardımcı olmaktadır. Öğrenciler bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

Çok fazla insan kargaşasının olmamasını özleyorum. Ailemi özleyorum. Arkadaşlarımı özleyorum (Ö1).

Ailemi çok özleyorum. Dönmek istediğim zamanlar da oldu ama sonuçta ben kendi isteğimle geldiğim için katlanırım. Benim ailem demedi sonuçta “git Türkiye'ye”. Ben istedim, ben söyledim, onlar “o zaman git” dediler. Kendi isteğimle geldiğim için ne zorluklar olsun, ne sıkıntılar olsun, katlanacağım (Ö2).

Ailemi özleyorum. Ülkemin her şeyini özleyorum. Özellikle sınav dönemlerinde geri dönmek istiyorum (Ö3).

Ailemi özleyorum bir de arkadaşlarımı (Ö4).

Ailenden uzak bir de yabancı bir ülke anne babamı özleyorum. Kendin isteyip gelmişsin buraya okumak için (Ö6).

Ailem özleyorum. Geri dönsen eğitimsiz kalacağımı biliyorum. Okumak kadar güzel bir şey olmadığını biliyorum o yüzden de elimden geleni yapmaya çalışıyorum (Ö7).

Çocukluğumun geçtiği yerleri görmek istiyorum en çok (Ö8).

Yemek

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki yemek kültürüne ilişkin görüşleri farklılık göstermektedir. Öğrencilerin çoğunluğu ilk geldiklerinde Türk yemeklerine alışmakta zorlandıklarını ancak zamanla alıştıklarını belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

İlk başta zor geliyor ama alışıyorsun. Ben alıştım. Burada sebzeye ağırlık veriyorlar ama bizim orda et ağırlıklı. Çorbaya bile et katarız. Yemek açısından oldu. Farklı geldi. Sebze çorbalar falan. Yemekler etsiz geldi. Sonra alıştım (Ö3).

İlk başta sıkıntı çektim. Şu an sadece kuru fasulye hariç başkasına alıştım (Ö8).

Güzel, alıştık. Bazı arkadaşlar yiyemiyorlar. Bizim orda mesela çorba yok. Zorluk çektik ama alıştık, yemekleri de öğrendik. İlk başlarda yapıyorduk kendi yemeklerimizi ama zamanla alıştık yapmayı da öğrendik. Yapmadan yaşayamıyorsun. Türk yemeklerini de yaparız, bizim Gürcü yemeklerini de yaparız (Ö11).

Bununla birlikte Türk yemeklerini sevdiğini dile getiren katılımcılar olduğu gibi sevmediğini belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Bu durumu öğrenciler şu şekilde ifade etmişlerdir:

Türk yemekleri çok lezzetli (Ö7).

Güzel ben seviyorum Türk yemeklerini (Ö12).

Hala yemeklerine alışamadım, yiyemiyorum. Kendim yemek yapıyorum. Kendi ülkemden değişik baharatlar ve at eti getiriyorum (Ö6).

Benim Türk yemekleriyle pek aram yok. Çünkü hepsi yeşillik. Hiçbirini sevmiyorum gerçeği söylersem (Ö9).

Giyim

Yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunun giyim konusunda kayda değer bir sorun yaşamadıkları ancak bazı öğrencilerin kendi ülkelerine özgü kıyafetleri giyme ve giyim tarzları nedeniyle çevreden rahatsız edilme konularında sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Sorun yaşadıklarını ifade eden katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Benim çok sıkıntım olmadı ama sonuçta Almanya’da daha rahat giyinebiliyorsun, özellikle yaz aylarında. Burada çok bakıyorlar, dikkat ediyorlar, arkandan laf ediyorlar. Öyle yapmamaya çalışıyorum (Ö1).

Bizim giyim kuşamımız farklı. Mesela bizim orda yakası işlemeli elbise giyorlar. Burada görmedim öyle elbise giyen. Evde giyiyorum ama dışarıda giymiyorum. İstesem giyerim ama giymiyorum (Ö3).

Biz daha rahat giyiniyorduk orda, burada çok bakıyorlar. Orda çok serbest ama burada değil (Ö6).

Bizim orası [Moğolistan] daha rahat. Burada dış bakış [görünüş] çok önemli. Dışarıdan insan seni yanlış anlamasın diye buranın insanına birazcık uyman gerekiyor (Ö9).

Gelenek-Görenek

Yabancı uyruklu öğrencilerin tamamına yakını, kendi ülkelerindeki ve Türkiye’deki gelenek-göreneklerin birbirine çok benzediğini belirterek bu konuda önemli bir sorun yaşamadıklarını vurgulamışlardır. Bununla birlikte sorun yaşadıklarını dile getiren az sayıda öğrenci, bazı ritüellerin uyuşmaması ve kutlama biçimlerinin farklılığı gibi konuları ön plana çıkarmıştır. Bu durumu katılımcılar şu şekilde dile getirmişlerdir:

Mesela 8 Mart diyelim, Kadınlar Gününde herkes annesine, ninesine gül götürür veya bir şey alır, öyle yani. Burada sorun olur diye tabi kimseye götüremiyorsun. Başka açıdan bir şey yok yani, sadece 8 Mart’ta var (Ö5).

Şimdi biz de el öpme falan yok da beni rahatsız etmiyor (Ö8).

Misal el öpme. Bizim orada yok. El öpersen orda bir şey dileniyormuş gibi oluyor. Burada farklı. Hep büyüklerin eli öpülüyor. Öbür sarılmak var ya hani misal o da bizde farklı. Bizde öyle yok. Sadece el uzatırsın biter. Onlar var. Alıştım diyorum ama el öpmeye alışmadım mesela. Sevmedim ben pek (Ö9).

Kendi gelenek ve göreneklerimizi kendi aramızda uyguluyoruz da yani dışarı çıkıp da onu uygulamıyoruz (Ö11).

Tartışma ve Yorum

Son yirmi yıldır üniversiteler küresel ekonomik pazarın hem “oyun alanı” hem de “oyuncusu” olmaya başlamıştır (de Wit, 2002). Bu dönüşüm üniversiteleri sosyal politikanın parçası olmaktan ziyade ekonomik politikanın bir parçası haline getirmiştir (Currie ve ark., 2003). Yabancı uyruklu öğrenciler de bu pazarın en önemli figürleridir. Hâlihazırda dünya ölçeğinde üç milyona varan yabancı uyruklu öğrenci sayısı doğal olarak pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a) Yabancı uyruklu öğrencilerin tamamına yakınının öncelikle kendi ülkelerinden gelen öğrencilerle ikincil olarak da çoğunlukla Türk öğrencilerle arkadaşlık yapmayı tercih ettikleri, öğrencilerin büyük çoğunluğunun dışlanma duygusunu yaşamadıkları ve Türk öğrencilerin genel olarak kendilerine önyargılı davranmadıkları belirlenmiştir.

b) Yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunluğunun ekonomik anlamda sorun yaşadığı ve ailelerinin desteğiyle öğrencilik yaşamlarını sürdürdükleri belirlenmiştir.

c) Yabancı uyruklu öğrencilerin hiçbirinin barınma sorunu yaşamadığı ve çoğunluğunun evde arkadaşlarıyla kaldıkları belirlenmiştir.

d) Yabancı uyruklu öğrencilerin tamamına yakınının ev özlemi çektikleri ve ailelerini, arkadaşlarını ve memleketlerini özledikleri belirlenmiştir.

e) Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki yemek kültürüne ilişkin görüşleri farklılık göstermektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun Türkiye'ye ilk geldiklerinde yemeklere alışmakta zorlandıkları ancak zamanla alıştıkları belirlenmiştir.

f) Yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunun giyim konusunda önemli bir sorun yaşamadığı ancak bazı öğrencilerin giyim tarzları nedeniyle çevreden rahatsız edilme konusunda sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

g) Kendi ülkelerindeki ve Türkiye'deki gelenek-göreneklerin birbirine çok benzemesi nedeniyle öğrencilerin tamamına yakınının gelenek-görenek açısından sorun yaşamadığı belirlenmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin kendilerini dışlanmış hissetmelerinde veya kendilerine ön yargılı davranıldığını düşünmelerinde en belirleyici etken, eğitim amacıyla gittikleri ülkenin kendilerine olan kültürel ve coğrafik uzaklığı-yakınlığıdır (Pedersen, 1991; Sodowsky ve Plake, 1992). Bu bağlamda, çalışmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin kendi kültürleriyle Türk kültürünün benzerlik göstermesi nedeniyle Türkiye'de önyargı ya da dışlanma ile karşılaşmadıkları belirlenmiştir. Aslında sonucun bu şekilde çıkmasının temel nedenlerinden biri Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Azerbaycan halklarının, Türkiye Cumhuriyeti'ni öncelikle Türk Devletler Topluluğu'nun bir parçası veya Müslüman Devletler Topluluğu'nun bir parçası olarak algılamalarıdır (Behar, 1995). Benzer şekilde Ertürk ve arkadaşları (2004) yaptıkları çalışmada da Türk Cumhuriyetleri'nden gelen öğrencilerin Türkiye'de öğrenim görme nedenlerinin başında tarihsel ve kültürel bağlar olduğu ortaya konulmuştur. Bu sonuç, Karaoğlu'nun (2007) ve Şen'in (2008) yaptıkları çalışmalarda yabancı uyruklu öğrencilerin kendilerine önyargılı davranılmadığına yönelik olan bulgu ile benzerlik göstermektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin önyargı veya dışlanma yaşamamalarının diğer bir nedeni ise iyi arkadaşlık ilişkileri kurmalarıdır. Ertürk ve arkadaşlarının (2004) yaptıkları çalışma göstermektedir ki, Türk Cumhuriyetleri'nden gelen öğrenciler, arkadaşlarını büyük ölçüde Türk öğrenciler arasından seçmektedir. Nitekim Açıkalin ve arkadaşlarının (1996) yaptıkları çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türk arkadaşlara sahip olduklarını ve arkadaş ilişkileri iyi düzeyde olduğundan içinde buldukları topluma daha kolay uyum sağlayabildiklerini belirtmişlerdir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda en önemli sorun kaynaklarından birinin de ekonomik sorunlar olduğu görülmektedir. Bu sorunun sadece Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere özgü bir sorun olmadığı, farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür (Deressa ve Beavers, 1988; Giammarella, 1986; Meloni, 1986; Morrison, 1966; Motarassed, 1979; Munoz ve Munoz, 2000; Taub ve Komives, 1998). Güçlü (1996) yaptığı çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilerin en fazla güçlük çektikleri sorunlardan birinin mali yardım konusu olduğunu ortaya koymuştur. Kaçmazoğlu ve Şeker (1998) ve Çağlar'ın (1999) yaptıkları çalışmalarda yabancı uyruklu öğrencilerin aldığı burs miktarının oldukça düşük olduğu ve bunun öğrenciler için büyük sıkıntılar doğurduğu belirlenmiştir. Çağlar (1999) bu sıkıntıların öğrencilerin ders materyali temininden sağlıklı beslenmelerine kadar pek çok konuyu etkilediğini saptamıştır. Açıkalin ve arkadaşları (1996) ise yaptıkları çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin büyük çoğunluğunun aldıkları Başbakanlık burslarını yetersiz bulduklarını ve dörtte üçünün sadece bursla geçindiklerini belirlemişlerdir. Bu çalışmada ise yabancı uyruklu öğrencilerin ekonomik kaynaklarının sadece aileleri olduğu ve aileleri tarafından gönderilen paranın yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Sorunun verilen bursların yetersizliği noktasından ailelerin gönderdiği paranın yetmemesi noktasına dönüşmesinde 2006 yılında verilen Başbakanlık bursunun iptal edilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında yabancı uyruklu öğrencilerin barınma, ev özlemi ve yemek gibi konularda sorun yaşadıklarına ilişkin pek çok araştırma bulunmaktadır (Açıkalin ve ark.,1996; Güçlü, 1996; Rajapaska ve Dundes, 2002; Sandhu ve Asrabadi, 1994). Çağlar (1999) yaptığı çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin barınma konusunda çeşitli sorunlar yaşadıklarını belirlemiştir. Bu çalışmada ise yukarıdaki araştırmaların tersine Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin barınma ve yemek gibi konularda sorun yaşamadıkları belirlenmiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin birçoğunun Türkiye'de ya akrabalarının ya da arkadaşlarının bulunması bu öğrencilerin barınma ve yemek gibi konularda önemli bir sorun yaşamamalarının nedeni olarak düşünülebilir. Barınma konusunda 1990'larda sorunlar yaşanırken günümüzde bu sorunların giderek azalmasının altında yatan nedenlerinden biri, 90'larda gelen ilk kuşağın 2000'lerde gelen ikinci kuşağa bu ve buna benzer konulardaki desteği olabilir. Bir diğer neden ise SİAR'ın (1995) yaptığı çalışmada da ortaya konulduğu gibi Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Azerbaycan halklarının aile hayatı ve kültürel alışkanlıklarının, Türk halkınıninkine benzemesi olabilir. Ev özlemi

herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde yaşanabilen herhangi birinin başına gelebilecek anlaşılabilir bir duygudur. Dolayısıyla yabancı uyruklu öğrencilerin ev özlemi çekmesi de doğal karşılanabilir. Benzer şekilde Kaçmazoğlu ve Şeker (1998) yaptıkları çalışmada Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akra Topluluklarından gelen öğrencilerin yoğun biçimde ev özlemi çektiklerini belirlemişlerdir.

Bu araştırmanın sonuçları göstermektedir ki, Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin tamamına yakını gelenek-görenek ve giyim konularında sorun yaşamamaktadırlar. Gülnar ve Balcı’nın (2010) yaptıkları araştırma, yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin, kendi kültürel geleneklerini sürdürürken Türk kültürüne uyum göstermeye de sıcak baktıklarını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yabancı uyruklu öğrencilerin kendi gelenek-görenek ve giyim alışkanlıklarını korumaya çalışırken Türk kültürüne uyum göstermeye hevesli olmalarının bu konularda ciddi sorunlar yaşamamalarında etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca kültürel ve coğrafi yakınlığın ve küreselleşmenin bir sonucu olarak kültürel farklılıkların ortadan kalkıyor olmasının da gelenek-görenek ve giyim gibi konularda sorun yaşanmamasında etkili olduğu ileri sürülebilir.

2006 yılında yaklaşık üç milyon olan yabancı uyruklu öğrenci sayısının (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2008) 2025 yılında sekiz milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (Bohm ve ark., 2002). Bu artış doğal olarak bir dizi sorunu beraberinde getirecek ve değişim programına katılan öğrencilerin hâlihazırda yaşadıkları ve ileride yaşayacakları sorunlara farklı bir bakış açısıyla yaklaşılmasını zorunlu kılacaktır. Bu anlamda öğrencilerin geldikleri ülke, üniversite, fakülte, bölüm, sınıf, cinsiyet gibi değişkenler göz önünde bulundurularak Türkiye’nin diğer üniversitelerinde geniş kapsamlı nicel çalışmalar yapılabilir.

Çalışmanın yapıldığı üniversitede katılımcıların tamamına yakınının Türk ve Akra Topluluklarından gelen öğrencilerden oluşması, bu öğrencilerin sosyo-kültürel anlamda daha az sorun yaşamaları gibi bir sonucu doğurmuştur. Dünyanın farklı ülkelerinden Türkiye’ye öğrenim görmek amacıyla gelen öğrencilerin Türk ve Akra Topluluklarından gelen öğrencilere göre sosyo-kültürel anlamda daha fazla sorun yaşayabilecekleri varsayılarak, sadece Türk ve Akra Topluluklarından gelen öğrencilerin değil, bu öğrencilerin sorunlarının ortaya konulmasının da yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca ERASMUS gibi daha kısa süreli öğrenci değişim programlarıyla gelen öğrencilerin sosyo kültürel anlamda daha fazla sorun yaşayabileceği düşünülerek bu öğrencilere yönelik çalışmalar da yapılabilir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin kısmen de olsa dışlanma duygusu yaşamaları, Türk ve yabancı uyruklu öğrenciler arasında kaynaşmanın etkin bir şekilde gerçekleşmediğini göstermektedir. Bu tür sorunların aşılmasında danışmanlara daha çok görev düşmektedir. Sınıf danışmanları akademik anlamdaki rehberlik ve yönlendirmenin yanı sıra özellikle yabancı uyruklu öğrencilerin geldiği ilk sene uyum, kaynaşma ve iletişim kurma gibi konularda öğrencilere gerekli desteği vermelidir.

Kaynaklar

- Açıkalin, A., Demirel, Ö. ve Önsoy, R. (1996). *Türkiye’de yüksek öğrenim gören Türk cumhuriyetleri öğrencilerinin sorunları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Adıgüzel, M. S. (1994). *Türkmen öğrencilerinin Türkiye Türkçesi öğrenim problemleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Annaberdiyev, D. (2006). *Türkiye’de eğitim gören Türk cumhuriyetleri ve Türk üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım arama tutumları, psikolojik ihtiyaçları ve psikolojik uyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arubayi, E. A. (1980). *A comparative analysis of identified problems as perceived by Nigerian students enrolled in the regents’ systems of Kansas*. Unpublished M.A thesis, Kansas State University, Manhattan, KS. (ERIC Document Reproduction Service Number ED 198- 424).
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5-34.
- Biggs, J. (1999). *Teaching international students: Teaching for quality learning at university*. England: SRHE and Open University Press.
- Bohm, A., Davis, T., Meares, D., and Pearce, D. (2002). Global student mobility 2025: Forecasts of the global demand for higher education. Paper presented at the 16th Australian International Education Conference, Hobart, Tasmania.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Currie, J., De Angelis, R., De Boer, H., Huisman, J., and Lacotte, C. (2003). *Globalizing practices and university responses*. London: Praeger.

- Çağlar, A. (1999). Türk üniversitelerinde öğrenim gören Türk cumhuriyetleri ve akraba toplulukları öğrencilerinin sorunları. *TODAİE Amme İdaresi Dergisi*, 32 (4), 133-169.
- Dağışan, D. (1994). *Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden (Azerbaycan-Özbekistan-Kazakistan) gelen öğrencilerin Türkiye Türkçesine intibakta karşılaştıkları güçlükler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- de Wit, H. (2002). *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: A historical, comparative and conceptual analysis*. Westport, CT: Greenwood.
- Deressa, B. and Beavers, I. (1988). Needs assessment of international students in a college of home economics. *Educational Research Quarterly*, 12(2), 51-56.
- Ercan, L. (2001). Yabancı uyruklu ve Türk üniversite öğrencilerine ait sorunların bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 165-173.
- Ertürk, Y. E., Beşirli H. ve Dursun, T. (2004). *Türk cumhuriyetleri öğrencilerinin Türk dünyasına bakışları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Furnham, A. (1997). The experience of being an overseas student. In McNamara, D. and Harris, R. (Eds), *Overseas students in the higher education*. London: Routledge.
- Garabayev, B. (2000). *Türkiye'de yüksek öğrenim gören Türk cumhuriyetleri öğrencilerinin uyum sorunları ve Türkiye ve Türklere ilişkin kalıp yargılar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Giammarella, M. (1986). A profile of the foreign student at a public two-year college: The borough of Manhattan community college response to the financial problems of foreign students. *Community Review*, 7 (1), 6-13.
- Gray, D. E. (2004). *Doing research in the real world*. London; Sage Publications.
- Güçlü, N. (1996). Yabancı öğrencilerin uyum problemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 101-110.
- Gülner, B. ve Balcı, Ş. (2010). Televizyon izleme motivasyonları ve kültürleşme: Yabancı uyruklu üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 28, 447-483.
- Hayes, R. L., and Lin, H. (1994). Coming to America: Developing social support systems for international students. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 22, 7-16.
- Kaçmazoğlu, H. B. ve Şeker, H. (1998). Türk cumhuriyetleri, Türk ve akraba topluluklarından gelen öğrencilerin Türkiye ve kendi ülkeleriyle ilgili gözlemlerine dayanarak ortaya koydukları sorunlar: Atatürk Üniversitesi örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 1 (1-2), 86-104.
- Karaoğlu, F. (2007). *Yabancı uyruklu öğrencilerde uyma davranışı:TÖMER örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kavak, Y. ve Baskan, G. A. (2001). Türkiye'nin Türk cumhuriyetleri, Türk ve akraba topluluklarına yönelik eğitim politika ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20: 92 -103.
- Lewins, H. (1990). Living needs. In Kinnell, M. (Ed.), *The learning experiences of overseas students*. Buckingham: Open University Press.
- Manyika, S. (2001). Negotiating identities: African students in British and American universities. Dissertation Abstract International, 62(01), 97A, (UMI No. AAT 3002182).
- Meloni, C. F. (1986). Adjustment problems of foreign students in U.S. colleges and universities. Qanda. ED276296
- MEB. (2010). Türk cumhuriyetleri ile Türk ve akraba topluluklarından gelecek ülkemizde yüksek öğrenim gören devlet burslusu öğrencilerin öğrenim düzeylerine göre dağılımı 19/10/2010. <http://yeogm.meb.gov.tr/istatistik/aogrenci.html> (17.10.2010)
- Mori, S. (2000). Addressing the mental health concerns of international students. *Journal of Counseling and Development*, 78 (2), 137-143.
- Mori, S. (2000). Addressing the mental health concerns of international students. *Journal of Counseling and Development*, 78 (2), 137-143.
- Morrison, J. (1966). International education and the junior college. Proceedings of a conference sponsored by the Sub-Committee on International Education of the Commission on Administration, AAJC. ED 013596.
- Motarassad, A. (1979). *Humanities education adaptation of foreign students to a land-grant university in the United States*. Unpublished doctoral dissertation. West Virginia University.
- Munoz, M. S., and Munoz, M. A. (2000). *Needs assessment in higher education environment: International student programs*. Louisville, Kentucky: University of Louisville.

- Nebedum_Ezeh, G. C. (1997). *An examination of the experiences and coping strategies of African students at predominantly while institution of higher education in the United States*. Dissertation Abstracts International, 53(06), 2106A, (UMI No. AAT 9737567).
- OECD (2008). Education at a glance 2008. [Online] Retrieved on 08-May-2009, at URL: http://www.oecd.org/document/9/0,3343,en_2649_39263238_41266761_1_1_1_1,00.html.
- Otrar, M., Ekşi, H., Dilmaç, B. ve Şirin, A. (2002). Türkiye’de öğrenim gören Türk ve akraba topluluk öğrencilerinin stres kaynakları, başa çıkma tarzları ile ruh sağlığı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2 (2), 473-506.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Pedersen, P. B. (1991). Counseling international students. *Counseling Psychologist*, 19, 10-58.
- Rajapaska, S. and Dundes, L. (2002). It’s a long way home: International student adjustment to living in the United States. *College Student Retention*, 4(1), 15-28.
- Sandhu, D. S. (1995). An examination of the psychological needs of the international student: Implications for counseling and psychotherapy. *International Journal of Advancement of Counseling*, 17, 229-239.
- Sandhu, D. S., and Asrabadi, B. R. (1994). Development of an acculturative stress scale for international students: Preliminary findings. *Psychological Reports*, 75, 435-448.
- Behar, B. E. (Ed.) (1995). *Türk cumhuriyetleri kültür profili araştırması*. Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi.
- Sodowsky, G. R., and Plake, B. S. (1992). A study of acculturation differences among international people and suggestions for sensitivity to within-group differences. *Journal of Counseling and Development*, 71, 53-59.
- Soyutürk, M. (2000). *Balkan ülkelerinden eğitim-öğretim için gelen öğrencilerin (Batı Trakya örneği) sosyal yapıya uyumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Stephenson, L. A. (2004). *A comparative study of cognitive and non-cognitive factors relationship to academic success for foreign master’s students*. Unpublished doctoral dissertation. University of Maryland.
- Şen, H. A. (2008). *Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ortamındaki iletişim deneyimlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taub, D. J., and Komives, S. R. (1998). A comprehensive graduate orientation program: Practicing what we preach. *Journal of College Student Development*, 39 (4), 394-398.
- Tomich, P., McWhirter, J. J., and King, W. E. (2000). International student adaptation: Critical variables. *International Education*, 29 (2), 37-46.
- Tutar, H. (2002). *Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklarından gelen öğrencilerin başarısızlık nedenleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Winkelman, M. (1994). Cultural shock and adaptation. *Journal of Counseling and Development*, 73(6), 121-126.
- Yang, H. (2006). *Understanding experiences of being a Chinese overseas student in the United Kingdom: Learning, culture and identity*. In “Ways of knowledge and doing”, Student Conference, University of Birmingham.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yoon, E., and Portman, T. A. (2004). Critical issues of literature on counseling international students. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 32(1), 33-44.

Extended Abstract

The aim of this study is to determine the socio-cultural and economical problems of international students in an education faculty of a university in Turkey. To this end, socio-cultural and economical problems were analysed under such headings as human relations, economical problems, housing, homesickness, food, clothing, and custom.

The study population included 85 international students who were attending an education faculty of a university in Turkey in 2008-2009 academic year. Purposive sampling technique was used in the study. Purposive sampling seeks information-rich cases which can be studied in depth (Büyüköztürk et al., 2008;

Gray, 2004; Patton, 2002). In this study to show socio-cultural and economical problems of international students more clearly, 15 students from different departments were interviewed.

As Yıldırım and Şimşek (2006) stated, to obtain data, semi-structured interview technique, facilitating the acquisition of factual and in-depth information regarding the subject and offering flexibility for the evaluation, was used in the study. Interviews were conducted by at least two members of the research team in the researchers' offices. Considering the fact that international students may have language proficiency problems, questions were asked with simple language and students' responses were waited patiently. Interviews lasted about 25-30 minutes and were recorded by the use of tape recorder. Fifteen participants from different foreign countries were coded as S1, S2... S15.

Descriptive analysis -one of the qualitative data analysis techniques- was used in the analysis of the opinions of international students related to socio-cultural and economical problems. For descriptive analysis, transcribing was made and then data were coded. After analyzing, paraphrasing and coding the data, draft was created under themes and categories. Relations between themes and categories were determined, arranged and interpreted in accordance with the purpose of the study. "Direct quotations" were frequently used in the study. QSR NVivo 7.0 package program was used in the analysis of qualitative data.

The following results were obtained at the end of the interviews with the international students:

- a) It was determined that nearly all of international students primarily prefer friends from their own countries followed by Turkish friends. Most of the students had not experienced feeling of exclusion and their Turkish friends did not treat them with prejudice.
- b) It was determined that great majority of international students had experienced financial problems and they received support from their families to survive.
- c) It was determined that none of international students had experienced housing problem and most of them stay in houses with their friends.
- d) It was determined that nearly all of the international students had experienced homesickness and they missed their families and friends.
- e) Opinions of international students regarding foods in Turkish culture varied. Most of the students expressed that they had difficulty in getting accustomed to foods when they first came to Turkey but they got used to Turkish foods over time.
- f) It was determined that most of the international students had not experienced any important problem concerning clothing but some students expressed that they had been disturbed by the others due to their clothing style.
- g) Because of the cultural similarity, nearly all of the international students did not experience any problem concerning traditions.

The geographical and cultural distance of the countries was the primary reason behind their feeling of social exclusion and prejudice (Pedersen, 1991; Sodowsky & Plake, 1992). In this context, it was determined that participants did not face any prejudice or exclusion in Turkey because Turkish culture shows similarities with their own cultures. This result is consistent with that found in the study by Karaoğlu (2007). Another reason of not facing any prejudice or exclusion of international students is that they have good friendships with Turkish students. Açıkalın et al. (1996) stated that nearly all of the international students did not experience any problems in adjusting to a new culture since they had Turkish friends.

In previous studies, economical problem was found as the most common one among the problems of international students. It was suggested in similar studies that not only students in our country but also students in other countries could face these problems (Morrison, 1966; Motarassed, 1979; Giammarella, 1986; Meloni, 1986; Deressa & Beavers, 1988; Taub & Komives, 1998; Munoz & Munoz, 2000). In her study Güçlü (1996) found that financial support problem was one of the important problems among the problems of international students. Açıkalın et al. (1996) determined that the majority of international students had found Prime Ministry Scholarship was insufficient and three-quarters made their living with this scholarship. In this study, it was determined that international students were just supported by their families and the amount of money sent by their parents was not sufficient.

There have been numerous studies involving the problems of international students in literature such as housing, homesickness and food (Sandhu & Asrabadi, 1994; Açıkalın et al., 1996; Rajapaska & Dundes, 2002; Güçlü, 1996). In contrast, it was suggested in this study that international students did not experience any problems related to housing and food. Why international students not to experience these

problems is that they stayed with relatives or they had Turkish friends. Homesickness can be experienced at anytime and anyplace for anyone; therefore, experiencing homesickness should be considered as a natural feeling.

When the reasons are analyzed, it can be proposed that cultural and geographical proximity can be the reason for international students that did not experience any custom problems. Another reason is that emergence of the cultural leveling and uniformity as a result of globalization causes elimination of the cultural differences in some issues like custom and clothing.